LITEKO Lietuvos teismų informacinė sistema

Vieša sprendimų paieška

Greita paieška Detali paieška Pagalba

Pavadinimas: nuasmeninta nutartis byloje [3K-3-593-2013].doc
Bylos nr.: 3K-3-593/2013
Bylos rūšis: civilinė byla
Teismas: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
Raktiniai žodžiai:
Teisiniai terminai:
Šalys:

Vardas/Pavardė/Pavadinimas	Kodas	Byloje kaip
ALSTOM Power Sweden Aktiéebolag (AB)		atsakovas
Bankrutuojanti UAB "Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba"	158995882	Ieškovas
"Admivita"	125841325	ieškovo atstovas

Kategorijos:

2. SU PRIEVOLŲ TEISE SUSIJUSIOS BYLOS

2.1. Bylos, kylančios iš sutartinių teisinių santykių

2.1.7. Bylos dėl rangos

2.1.7.2. dėl statybos rangos

3. CIVILINIS PROCESAS

3.2. Procesas pirmosios instancijos teisme

3.2.9. Pareiškimo palikimas nenagrinėto:

3.2.9.9. Pareiškimo palikimas nenagrinėto, kai šalys yra sudariusios sutartį perduoti tą ginčą spręsti arbitražui

3.4. Atskirų kategorijų bylų nagrinėjimo ypatumai, įmonių bankrotas, restruktūrizavimas bei ypatingoji teisena

3.4.2. Įmonių bankrotas:

3.4.2.8. Kiti su bankroto procesu susiję klausimai

3.6. Tarptautinis civilinis procesas

3.6.1. Tarptautinis civilinis procesas:

3.6.1.1. Teisingumas:

3.6.1.1.1. Bendrosios teisingumo nuostatos

4. ALTERNATYVŪS PRAČIŲ GINČŲ SPRENDIMO BŪDAI IR NOTARIATO TEISĖS KLAUSIMAI

4.2. Privačių ginčų sprendimas arbitraže

Civilinė byla Nr. 3K-3-593/2013
Teisminio proceso Nr. 2-55-3-02707-2011-5
Procesinio sprendimo kategorija 130.1.1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2013 m. lapkričio 22 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Sigito Gurevičiaus (pranešėjas), Algio Norkūno ir Juozo Šerkšno (pirmininkas),

rašytinio proceso tvarka teismo posėdyje išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovo ALSTOM Power Sweden Aktienbolag (AB) kasacinį skundą** dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 14 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo BUAB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“ ieškinį dėl skolų priteisimo atsakovui Alstom Power Sweden Aktienbolag (AB).

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

Kasacine tvarka nagrinėjamoje byloje sprendžiamas ginčas dėl teismo jurisdikcijos spręsti bankroto administratoriaus ieškinį dėl įsiskolinimo pagal rangos sutartį priteisimo iš Švedijos Karalystėje registruotos bendrovės, kai rangos sutarties šalys yra numačiusios arbitražinę išlygą dėl šalių tarpusavio teisinių ginčų sprendimo arbitraže.

2010 m. balandžio 30 d. ieškovui UAB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“ buvo iškelta bankroto byla. 2011 m. rugsėjo 30 d. ieškovas, atstovaujamas bankroto administratoriaus, kreipėsi į bankroto bylą nagrinėjantį teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo Švedijos Karalystėje registruotos bendrovės ALSTOM Power Sweden Aktienbolag (AB) daugiau kaip 14 mln. Lt įsiskolinimą, kildinamą iš 2006 m. balandžio mėn. šalių sudarytos statybos rangos sutarties.

Priėmus ieškinį, tarp šalių kilo ginčas, kas jį turi nagrinėti – Lietuvos Respublikos teismas, iškėlęs ieškovui bankroto bylą, ar Stokholme įsikūręs arbitražas, kaip tai numato statybos rangos sutartyje esantis arbitražinis susitarimas (sutarčiai šalys pasirinko taikyti Švedijos Karalystės teisę). Ieškovo teigimu, byla nagrinėtina Lietuvos Respublikos teisme. Tokia pozicija grįsta 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (toliau – Reglamentas dėl bankroto bylų) bei Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu (toliau – ĮBĮ). Pagal ĮBĮ 14 straipsnio 3 dalies redakciją, galiojusią iki 2012 m. birželio 30 d., bankroto administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios įmonės skolininkams nagrinėjami bankroto bylą nagrinėjančiame teisme.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimo ir nutarties esmė

Vilniaus apygardos teismas 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartyje iš esmės pripažino, kad ieškovas turi laikytis arbitražinio susitarimo, todėl ieškinį paliko nenagrinėtą (CPK 296 straipsnio 1 dalies 9 punktas).

Teismas sprendė, kad ieškovo pozicija būtų pagrįsta, jei šalys nebūtų sudariusios arbitražinės išlygos. Pagal Civilinį kodeksą (toliau – CK) arbitražiniam susitarimui taikoma teisė, reglamentuojanti pagrindinę sutartį. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (toliau – Niujorko konvencija) taip pat nukreipia į arbitražinio susitarimo šalių pasirinktos valstybės teisę; šiuo atveju – į Švedijos Karalystės teisę. Tai reiškia, kad arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas turi būti sprendžiamas taikant Švedijos Karalystės teisę. Niujorko konvencijoje nustatyta, kad „kiekviena Susitariančioji valstybė pripažįsta rašytinį susitarimą, pagal kurį pusės pasižada perduoti arbitražui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius arba galinčius kilti tarp jų dėl kurių nors konkrečių sutartinių ar kitokių teisinių santykių, galinčių būti arbitražo nagrinėjimo dalyku“. Be to, „Susitariančiosios valstybės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė šiame straipsnyje numatomą susitarimą, turi, vienai iš pusių prašant, pasiųsti puses į arbitražą, jeigu nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas“. Teismas pažymėjo, kad šios Niujorko konvencijos nuostatos atitinka Švedijos Karalystės arbitražo įstatymo nuostatas. Reglamento dėl bankroto bylų 44 straipsnyje, apibrėžiančiame šio reglamento santykį su kitomis konvencijomis, nustatyta, kad reglamentas nekeičia Niujorko konvencijos. Pagal šalių arbitražiniam susitarimui taikytiną Švedijos Karalystės teisę bankroto bylos iškėlimas vienai iš arbitražinio susitarimo šalių neturi įtakos arbitražo jurisdikcijai ir nedaro ginčo nearbitruotino. Švedijos Karalystės bankroto akte nenustatyta, kad arbitražinis susitarimas tampa negaliojančiu, jei vienai iš šalių paskelbiamas bankrotas. Teismas nurodė, kad, aiškindamas šioje byloje taikytiną Švedijos Karalystės teisę, Švedijos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra konstatavęs, jog arbitražinis susitarimas yra privalomas nepaisant to, kad po jo sudarymo šalis įgijo bankrutuojančios įmonės

statusą. Teismas taip pat pažymėjo, kad, nepaisant to, kad nurodyta, šio ginčo atveju teismingumo klausimą tapačiai reguliuoja ir Lietuvos teisė. ĮBĮ 14 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami teisme pagal bankrutuojančios įmonės buveinės vietą; jeigu šių ieškinių ar reikalavimų nagrinėjimą šalys iki bankroto bylos iškėlimo yra susitarusios perduoti arbitražui, jie nagrinėjami teisme arba arbitraže vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – KAĮ) nuostatomis. KAĮ 49 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad bankroto bylos iškėlimas arbitražinio susitarimo šaliai ar kitos bankroto procedūros arbitražinio susitarimo šaliai taikymas nedaro įtakos arbitražo procesui, arbitražinio susitarimo galiojimui ir taikymui, galimybei ginčą spręsti arbitraže ir arbitražo teismo kompetencijai spręsti ginčą. To paties straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad turtiniai reikalavimai arbitražinio susitarimo šaliai, kuriai iškelta bankroto byla, nagrinėjami bankroto bylą iškėlusiame teisme tik tuo atveju, kai to prašo visos arbitražinio susitarimo šalys, kurioms bankroto byla neiškelta. Šiuo atveju atsakovas tokio pageidavimo nepareiškė.

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2013 m. vasario 14 d. nutartimi panaikino Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartį ir perdavė bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad KAĮ ir ĮBĮ pakeitimai, įsigalioję nuo 2012 m. birželio 30 d., suteikia bankrutuojančiai įmonei galimybę arbitraže būti tiek ieškovu, tiek atsakovu (KAĮ 49 straipsnio 7-9 dalys, ĮBĮ 10 straipsnio 9 dalis, 11 straipsnio 3 dalies 10 punktas, 14 straipsnio 3 dalis, 15 straipsnio 2 dalis). Taigi pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą bankroto bylos iškėlimas ar kitos bankroto procedūros taikymas arbitražinio susitarimo šaliai nedaro įtakos arbitražinio susitarimo galiojimui ir taikymui. Tačiau nagrinėjamu atveju ieškinys buvo pateiktas dar iki šių įstatymų pakeitimų įsigaliojimo, todėl, sprendžiant, kuris subjektas turi jurisdikciją nagrinėti inicijuojamą ginčą, reikia vadovautis ieškinio pateikimo metu galiojusiais ir atitinkamus klausimus reglamentavusiais įstatymais (CPK 3 straipsnio 8 dalis).

Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas nevertino, ar arbitražinis susitarimas gali būti pripažįstamas pagal ieškinio pateikimo metu egzistavusį KAĮ ir ĮBĮ reglamentavimą. Teismas nurodė, kad arbitražinio susitarimo galiojimas dėl ginčo arbitruotinumo nustatomas pagal teismo vietos materialiąją teisę. Kadangi, nesant arbitražinio susitarimo, Lietuvos Respublikos teismas turėtų jurisdikciją nagrinėti apelianto pareikštus reikalavimus, tai, pastarajam iš esmės ginčijant galimybę spręsti ginčą arbitraže, pirmosios instancijos teismas privalėjo išspręsti arbitražinio susitarimo galiojimo klausimą (KAĮ redakcijos, galiojusios iki 2012 m. birželio 30 d., 10 straipsnis). Ieškinio pateikimo metu galiojusio KAĮ 11 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, nustatyta, kad arbitražui negali būti perduoti ginčai, susiję su bankrotu. Pagal tuometę ĮBĮ 14 straipsnio 3 dalį ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami teisme pagal bankrutuojančios įmonės buveinės vietą. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad pirmosios instancijos teismas negalėjo pripažinti šalių arbitražinio susitarimo ir atsisakyti savo jurisdikcijos nagrinėti apelianto inicijuotą ginčą. Kadangi priešingas procesinis sprendimas priimtas netinkamai aiškinant ir taikant proceso teisės normas, tai jis buvo panaikintas, o byla grąžinta iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą argumentai

Kasaciniu skundu atsakovas ALSTOM Power Sweden Aktienbolag (AB) prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartį ir priimti naują nutartį – palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartį, taip pat priteisti bylinėjimosi išlaidas iš ieškovo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

1. Netinkamai taikytas Civilinio proceso kodekso 788 straipsnis. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje sprendė dėl arbitražinio susitarimo galiojimo ir privalomumo bankrutuojančiai įmonei taikydamas KAĮ ir ĮBĮ įstatymų nuostatas ir neatsižvelgdamas į bylos tarptautinį elementą. Pagal Civilinio proceso kodekso 782 straipsnį teismas, byloje su tarptautiniu elementu, turi *ex officio* patikrinti, ar byla jam yra teisminga. Jei ginčas yra kilęs iš sutartinių prievolių vykdymo, visų pirma reikia įvertinti, ar šalys nėra susitarusios dėl ginčo nagrinėjimo vietos. Tai reiškia, kad sutarties laisvės principas apima ir teisę susitarti dėl ginčo, jeigu jis kiltų tarp šalių, nagrinėjimo vietos. Civilinio proceso kodekso 788 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ūkinės komercinės veiklos subjektai gali raštu susitarti, jog ginčai, kylantys iš sutartinių teisinių santykių, bus nagrinėjami ne Lietuvos teismuose, jeigu šis susitarimas neprieštarauja tos valstybės, kurios teismų kompetencijai numatoma priskirti ginčo

nagrinėjimą, teisei. Šis susitarimas negalimas dėl bylų, kurioms numatoma išimtinė Lietuvos Respublikos kompetencija. Bylos pagal bankrutuojančios įmonės ieškinius skolininkams dėl skolos priteisimo nepatenka nė į vieną iš CPK VII dalies normose numatytų bylų, kurios išimtinai teismingos Lietuvos Respublikos teismams, kategoriją. Baigtinio bylų, kurioms nustatyta išimtinė Lietuvos Respublikos teismų kompetencija kategorijų sąrašo, pateikto CPK, apeliacinės instancijos teismas, kasatoriaus nuomone, negalėjo išplėsti. Dėl to ieškovo ir atsakovo susitarimas, kuris nepažeidė CPK nustatytų išimtinio teismingumo taisyklių, turėjo būti pripažintas abiem šalims privalomu bei turi būti teismų pripažįstamas ir vykdomas. Kasatorius taip pat nurodo, kad pirmosios instancijos teismas, iki bylos nagrinėjimo iš esmės pradžios gavęs atsakovo prašymą nenagrinėti ginčo Lietuvos teismuose, aiškinosi rangos sutarties turinį ir nustatė faktą, kad bendrosios sutarties sąlygos, kuriose šalys numatė arbitražinę išlygą, yra šalių sudarytos rangos priedas, nors ieškovas šią aplinkybę pirmosios instancijos teisme neigė. Dėl šios priežasties susitarimo dėl Lietuvos teismų kompetencijos apribojimo faktas byloje buvo nustatytas tik sudarius šalims galimybę visomis CPK nustatytomis įrodinėjimo priemonėmis teikti su tuo susijusius įrodymus bei atlikus tokių įrodymų vertinimą. Pirmosios instancijos teismas tik nustatęs aplinkybę, kad šalių sudarytai rangos sutarčiai taikytina Švedijos Karalystės teisė bei arbitražinė išlyga, kuria remiasi atsakovas, 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartimi sprendė dėl savo kompetencijos nagrinėti ginčą.

2. Teismas netinkamai taikė Civilinio proceso kodekso 3 straipsnio 8 dalį. Kasatorius nurodo, kad pirmosios instancijos teismas teisėtai 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartimi sprendė, jog nutarties priėmimo metu galiojanti Lietuvos teisė (KAĮ 49 straipsnio 7 ir 8 dalys (redakcija, įsigaliojusi nuo 2012 m. birželio 30 d.) bei ĮBĮ 14 straipsnio 3 dalis (redakcija, įsigaliojusi nuo 2012 m. birželio 30 d.) nustato, kad reikalavimai, kurių nagrinėjimą šalys iki bankroto bylos iškėlimo yra susitarusios perduoti arbitražui, nagrinėjami arbitraže, ir tinkamai taikė procesinio veiksmo atlikimo (ieškinio priėmimo klausimo sprendimo) metu galiojusius civilinio proceso įstatymus. Kasatoriaus teigimu, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, jog pirmosios instancijos teismas turėjo vadovautis ieškinio pateikimo metu galiojusiais įstatymais, nes tai neatitinka CPK 3 straipsnio 8 dalyje nustatytos taisyklės. Kasatorius nurodė, kad ieškinio pateikimo metu teismas apskritai neturėjo jokių žinių, jog sutarčiai šalys pasirinko taikyti Švedijos Karalystės teisę ir egzistuoja arbitražinis susitarimas, kuriuo ribojama Lietuvos teismų kompetencija. Taip pirmosios instancijos teismas, spręsdamas kasatoriaus prieštaravimo ir arbitražinio susitarimo galiojimo klausimą 2012 m. rugsėjo 10 d. nutartimi, tinkamai taikė CPK 3 straipsnio 8 dalį ir taikė šio procesinio veiksmo atlikimo metu galiojusius civilinio proceso įstatymus.

3. Teismas netinkamai taikė Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių nuostatas. CPK 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytos kitokios normos, negu tos, kurias nustato šis kodeksas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių normos. Lietuvos teisėje tiesiogiai įtvirtintas tarptautinės teisės viršenybės principas, jis visa apimtimi galioja ir civilinio proceso teisėje. CPK 780 straipsnyje tiesiogiai nurodyta, kad nacionalinės tarptautinį civilinį procesą reglamentuojančios normos taikomos tiek, kiek tarptautinės sutartys, kurių dalyvė yra Lietuvos Respublika, atitinkamų santykių nereglamentuoja kitaip. Lietuva, kaip ir Švedijos Karalystė, yra Niujorko konvencijos dalyvės, o šios konvencijos II straipsnio 1 dalis nustatyta, kad kiekviena Susitariančioji valstybė pripažįsta rašytinį susitarimą, pagal kurį, šalys pasižada perduoti arbitražui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius arba galinčius kilti tarp jų dėl kurių nors konkrečių sutartinių ar kitokių teisinių santykių, galinčių būti arbitražo nagrinėjimo dalyku; be to, II straipsnio 3 dalyje imperatyviai nurodyta, kad valstybės dalyvės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, turi, vienai iš šalių prašant, nusiųsti šalis į arbitražą, jeigu nenustato, kad nurodytas susitarimas yra negaliojantis, niekinis, neveikiantis (praradęs reikšmę) ar jo negalima įvykdyti. Kasatoriaus teigimu, kadangi nagrinėjamoje byloje atsakovas yra Švedijos Karalystėje registruota bendrovė, tai arbitražas yra tarptautinis ir arbitražinio susitarimo galiojimas turėjo būti nustatomas taikant Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalį, kuri nukreipia į arbitražinio susitarimo šalių pasirinktos valstybės teisę. Šio ginčo atveju toks nukreipimas reiškia Švedijos Karalystės teisę, todėl ginčo arbitruotinumo klausimas, kai vienai iš šalių yra iškelta bankroto byla, turėjo būti sprendžiamas remiantis Švedijos Karalystės teise. Kasatorius nurodo, kad pagal Švedijos Karalystės teisę bankroto bylos iškėlimas vienai iš arbitražinio susitarimo šalių neturi įtakos arbitražo jurisdikcijai ir nedaro ginčo nearbitruotino.

4. Teismas nepagrįstai netaikė Civilinio kodekso 1.37 straipsnio 7 dalies, kurioje nustatyta, kad arbitražiniam susitarimui taikoma teisė reglamentuojanti pagrindinę sutartį, t. y. ginčo atveju – Švedijos Karalystės teisę. Apeliacinės instancijos teismas taikydamas ĮBĮ ir KAĮ normas, galiojusias ieškinio pateikimo metu, rėmėsi

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. kovo 5 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2007, tačiau neatsižvelgė į aplinkybę, jog šios bylos *ratio decidendi* iš esmės skiriasi, nes šia nutartimi išnagrinėtoje byloje nebuvo nustata faktinė aplinkybė, jog šalys *expresis verbis* savo sutartyje buvo susitarusios taikyti užsienio valstybės teisę kaip yra šio ginčo atveju, todėl teismas arbitražinio susitarimo galiojimą dėl ginčo arbitruotinumo nustatė pagal teismo vietos (Lietuvos Respublikos) teisę.

Ieškovas BUAB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba" atsiliepimu į kasacinį skundą prašo atmesti ALSTOM Power Sweden Aktienbolag (AB) kasacinį skundą, o Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepimas grindžiamas šiais teisiniais argumentais:

1. Ieškovo nuomone, net jei ieškovo ir atsakovo buvo sudarytas susitarimas dėl arbitražinės išlygos, šią bylą nagrinėti nusprendęs Vilniaus apygardos teismas nepažeidžia ir (arba) nepažeis Niujorko konvencijos nuostatų, nes ginčo teisiniai santykiai, kilę tarp ieškovo ir kasatoriaus, nelaikytini arbitražo nagrinėjimo dalyku Niujorko konvencijos II straipsnio 1 dalies prasme. Ieškovas nurodo, kad ES teisės normos yra sudedamoji Lietuvos teisės dalis, o atsakovas netinkamai aiškina Reglamento dėl bankroto bylų nuostatas, nes teigia, kad šio reglamento reguliavimo sritis jokiu būdu neapriboja bei nepakeičia arbitražiniam susitarimui taikytinos teisės taikymo, dėl ko arbitražinis susitarimas yra galiojantis, o byla nagrinėtina arbitraže. Ieškovas teigia, kad, sprendžiant jurisdikcijos klausimą bylose, kurios glaudžiai susijusios su bankroto bylomis, yra taikomas Reglamentas dėl bankroto bylų. Jeigu byla yra susijusi su bankroto teisiniais santykiais, jos teismingumas nustatomas vadovaujantis specialiomis Reglamente dėl bankroto bylų nustatytomis taisyklėmis. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) 2009 m. vasario 12 d. sprendime civilinėje byloje Nr. C-339/07 yra pabrėžęs, kad visų ieškinių, tiesiogiai susijusių su įmonės bankrotu, sukoncentravimas valstybės narės teismuose, turinčiuose jurisdikciją iškelti bankroto bylą, atitinka Reglamento dėl bankroto bylų tikslą, t. y. padidinti tarpvalstybines pasekmes sukeliančių bankroto bylų veiksmingumą ir efektyvumą. ESTT taip pat pripažino, kad reglamento 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog valstybės narės, kurios teritorijoje buvo iškelta bankroto bylą, teismai yra kompetentingi priimti sprendimą dėl bankrotu pagrįsto ieškinio, pareikšto atsakovui, turinčiam savo registruotą buveinę kitoje valstybėje narėje. Dėl šių priežasčių byla, glaudžiai susijusi su bankroto byla, turi būti nagrinėjama Lietuvos Respublikoje, t. y. valstybėje narėje, kur nagrinėjama bankroto byla. Lietuvos Respublika yra bankrutuojančios įmonės pagrindinių turtinių interesų buvimo vieta ir vieta, kurioje yra bankrutuojanti įmonė. ĮBĮ normos turi būti taikomos kartu su Reglamento dėl bankroto bylų nuostatomis. Nagrinėjamu atveju, gindamas viešąjį interesą, ieškinį reiškia bankrutuojančios įmonės administratorius, kuris ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 23 punkto pagrindu imasi priemonių skoloms iš įmonės skolininkų išieškoti. Tokie reikalavimai ĮBĮ buvo įtvirtinti ne atsitiktinai, o siekiant užtikrinti visų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus bei sudaryti teismui galimybę nustatyti priežastis, kurios galėjo lemti įmonės nemokumą, kai sprendžiamas tyčinio bankroto klausimas.
2. Komercinio arbitražo įstatymo 11 straipsnyje nustatyta, kad ginčai, susiję su bankrotu, negali būti perduoti nagrinėti arbitražui. Ši bendrosios taisyklės išimtis - imperatyvioji nuostata. ĮBĮ 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visos bylos, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, perduodamos bankroto bylą iškėlusiam teismui. Ši įstatymo nuostata nedaro išimties ir arbitražuose nagrinėjamoms byloms. Taip užtikrinamas visų bankrutuojančios įmonės kreditorių teisių ir teisėtų interesų gynimas, nes jie privalo dalyvauti, vykdant bankroto procedūras: iškeliant bankroto bylą, kreditoriams pareiškiant reikalavimus ir juos tvirtinant, tenkinant kreditorių reikalavimus ir kt. ĮBĮ 14 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad administratoriaus ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami bankroto bylą nagrinėjančiame teisme. Nurodytas teisinis reguliavimas suponuoja, kad ne tik ieškiniai bankrutuojančiai įmonei, bet ir jos ieškiniai skolininkams yra priskiriami teismų jurisdikcijai, o tai ginčą daro nearbitruotiną.
3. KAĮ 11 straipsnio 1 dalis *per se* nereiškia, kad ginčai, kurie negali būti arbitražo ginčo dalykas, turi būti įtvirtinti viename teisės akte. Pagrindinis bankroto procesą reglamentuojantis teisės aktas yra ĮBĮ, o ĮBĮ 14 straipsnio 3 dalyje nustatyta (ginčo teisiniams santykiams taikytina redakcija, galiojusi iki 2011 m. rugsėjo 30 d.), kad ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami bankroto bylą nagrinėjančiame teisme. Taigi nagrinėjamu atveju arbitražinis susitarimas neturi būti pripažįstamas,

todėl teismas neturi pagrindo atsisakyti jurisdikcijos nagrinėti tarp proceso šalių kilusį ginčą. Tiek ĮBĮ nuostata, kad visi ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami bankroto bylą nagrinėjančiame teisme, tiek KAĮ nuostata, kad arbitražui negali būti perduoti ginčai, susiję su bankrotu, leidžia daryti išvadą, jog tarp šalių kilęs ginčas turi būti nagrinėjamas teisme.

4. Ieškovas nurodo, kad visos bankroto bylos, pradėtos vykdyti pagal ankstesnę ĮBĮ redakciją, pagal ją ir vykdomos, neatsižvelgiant į tai, ar bankroto procedūros metu ĮBĮ buvo keičiamas. Šiuo atveju ieškovo bankroto procedūra buvo pradėta dar tuo metu (2010 m.), kai galiojo ĮBĮ redakcija, nenumačiusi galimybės perduoti ginčą šalims nagrinėti arbitraže, jei vienai iš šalių yra iškelta bankroto byla, vadinasi, vadovaujantis šiais argumentais, laikytina nepagrįsta kasatoriaus pozicija, kad teismas, remdamasis CPK 3 straipsnio 8 dalimi, turėjo taikyti tokią įstatymo redakciją, kokia galiojo sprendžiant klausimą, ar ši byla yra teisminga Lietuvos Respublikos teismams.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl ginčo arbitruotinumui taikytinos teisės nustatymo

Kasatorius savo kasaciniame skunde ginčija Lietuvos Respublikos teismų jurisdikciją nagrinėti ginčą, nes apeliacinės instancijos teismas, neatsižvelgdamas į tarptautinį ginčo pobūdį bei netinkamai taikydamas CPK 782 ir 788 straipsnio nuostatas, nepagrįstai ginčo arbitruotinumo klausimą sprendė pagal Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę ir bylos pagal bankrutuojančios įmonės administratoriaus ieškinį dėl skolos priteisimo nagrinėjimą priskyrė išimtinei Lietuvos Respublikos teismų kompetencijai. Kasatoriaus nuomone, byloje turėjo būti taikoma Švedijos Karalystės teisė, nes ši teisė arbitražiniame susitarime pasirinkta kaip taikytina teisė pagrindinei sutarčiai.

Pirmosios instancijos teismas, palikdamas ieškovo ieškinį nenagrinėtą CPK 296 straipsnio 1 dalies 9 punkto pagrindu, nurodė, kad arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas turi būti sprendžiamas taikant Švedijos Karalystės teisę, pagal kurią bankroto bylos iškėlimas vienai iš arbitražinio susitarimo šalių neturi įtakos arbitražo jurisdikcijai ir nedaro ginčo nearbitruotino. Teismas nurodė, kad analogiškai šiuos klausimus reglamentuoja ir Lietuvos teisė – Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalis bei Komercinio arbitražo įstatymo 49 straipsnio 7 dalis. Apeliacinės instancijos teismas, konstatuodamas, kad pirmosios instancijos teismas negalėjo pripažinti šalių arbitražinio susitarimo ir atsisakyti savo jurisdikcijos nagrinėti ieškovo inicijuotą ginčą, nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, remdamasis Švedijos Karalystės teise ir ją aiškinančia šios šalies teismų praktika, nepagrįstai nevertino, ar toks susitarimas gali būti pripažįstamas pagal ieškinio pateikimo metu egzistavusį Komercinio arbitražo įstatymo ir Įmonių bankroto įstatymo reglamentavimą, nes arbitražinio susitarimo galiojimas dėl ginčo arbitruotinumo nustatomas pagal teismo vietos materialiąją teisę. Tokią išvadą apeliacinės instancijos teismas padarė atsižvelgdamas į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos išaiškinimą, pateiktą 2007 m. kovo 5 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje *VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija v. „Hydro Soil Services NV“*, bylos Nr. 3K-3-62/2007.

Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, kad šalys, sudarydamos rangos sutartį Nr. 71P00061-2 ELEKTRĖNAI WFGD, jos priedo - Dokumento 9.8-0003, kuris yra neatskiriama sutarties dalis, Bendrųjų sutarties sąlygų 27 straipsnyje („Taikytina teisė ir arbitražas“) numatė rangos sutarčiai taikytiną teisę bei arbitražinę išlygą. Bendrųjų sutarties sąlygų 27.1 punkte nustatyta: "*Sutarčiai taikytina Pirkėjo (atsakovo) valstybės teisė ir sutartis sudaryta remiantis Pirkėjo valstybės teise. Iškilus klausimams, ginčams ar nesutarimams tarp Tiekėjo ir Pirkėjo kylantiems iš Sutarties ar susijusiems su Sutartimi ar atliekamais Darbais, bet kuri Šalis turi teisę perduoti ginčą galutinai išspręsti arbitražui, esančiam ALSTOM įmonės, nurodytos Sutartyje valstybės sostinėje, pagal Tarptautinių prekybos rūmų taisykles*. Taigi šalys sudarė arbitražinį susitarimą, kuriuo susitarė, kad šalių ginčai turi būti sprendžiami Stokholmo arbitraže pagal Tarptautinių prekybos rūmų taisykles, sutarčiai taikant Švedijos Karalystės teisę.

Arbitražinis susitarimas yra sutartis, kuria šalys susitaria spręsti tarpusavio ginčus arbitražine, o ne teismine tvarka. Kasacinio teismo praktikoje pasisakyta, kad ginčo sprendimo arbitražu būdo pasirinkimas reiškia, kad šalys susitaria nesikreipti dėl ginčo sprendimo į valstybės teismą ir paveda jų ginčą spręsti privatiems asmenims – arbitrams. Arbitražinis susitarimas, viena vertus, panaikina teismo jurisdikciją, antra vertus, sukuria alternatyviąją jurisdikciją – arbitražo jurisdikciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų

skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 16 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra v. AB „Požeminiai darbai“, WTE Wassertchnik GmbH*, bylos Nr. 3K-3-116/2010). Taigi arbitražinis susitarimas yra privalomas ne tik jo šalims, bet ir teismui. Kai yra arbitražinis susitarimas, teismas privalo atsisakyti savo jurisdikcijos ir turi nukreipti sutartį pažeidusią šalį įvykdyti sutartinę prievolę, t. y. kilus ginčui kreiptis į arbitražą. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. birželio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *RAB „Kutter“ v. UAB „Abipa Logistics“*, bylos Nr. 3K-7-181/2013).

CPK 782 straipsnyje nustatyta, kad bylą nagrinėjantis teismas privalo savo iniciatyva patikrinti, ar byla teisminga Lietuvos Respublikos teismams. CPK 788 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ūkinės komercinės veiklos subjektai gali susitarti, kad ginčai, kylantys iš sutartinių santykių, būtų nagrinėjami ne Lietuvos teismuose, išskyrus bylas, kurioms nustatyta išimtinė Lietuvos Respublikos teismų kompetencija, o šio straipsnio 2 dalyje, kad teismas atsižvelgia į tokius susitarimus tik esant suinteresuotos šalies prašymui. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad CPK 780 straipsnyje numatyta, kad nurodytos CPK VII dalies nuostatos taikomos, jeigu tarptautinė sutartis, kurios dalyvė yra Lietuvos Respublika, atitinkamų santykių nereglamentuoja kitaip.

Lietuvos Respublika yra 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo dalyvė. Niujorko konvencijos II straipsnio 1 dalyje nustatyta: *kiekviena susitariančioji Valstybė pripažįsta rašytinį susitarimą, pagal kurį pusės pasižada perduoti arbitražui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius arba galinčius kilti tarp jų dėl kurių nors konkrečių sutartinių ar kitokių teisinių santykių, galinčių būti arbitražo nagrinėjimo dalyku.* Niujorko konvencijos II straipsnio 3 dalyje nurodyta: *susitariančiosios Valstybės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, turi, vienai iš pusių prašant, pasiųsti puses į arbitražą, jeigu nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas.*

Taigi tarptautinė sutartis įpareigoja Lietuvos teismus atsisakyti savo jurisdikcijos esant šalių arbitražiniam susitarimui tuo atveju, kai ginčas gali būti arbitražo nagrinėjimo dalyku ir jeigu teismas nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas. Nagrinėjamu atveju kyla ginčas ne dėl arbitražinio susitarimo negaliojimo, o dėl ginčų, galinčių būti arbitražo nagrinėjimo dalyku, t. y. ginčo pagal bankrutuojančios įmonės administratoriaus ieškinį arbitruotinumo, klausimas. Pagal CPK 23 straipsnį šalys savo susitarimu gali perduoti spręsti arbitražo tvarka bet kokį ginčą dėl teisės, išskyrus ginčus, kurie pagal įstatymus negali būti nagrinėjami arbitraže. Jeigu ginčas nearbitruotinas, jis priklauso išimtinei nacionalinio teismo jurisdikcijai ir jo arbitražu spręsti negalima. Pagal Niujorko konvenciją ginčo arbitruotinumo klausimą nacionalinis teismas sprendžia tais atvejais, kai teismas vertina arbitražinio susitarimo pripažinimo klausimą (Niujorko konvencijos II straipsnis) ir kai teismas nagrinėja užsienio arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo klausimą (Niujorko konvencijos V straipsnis). Pažymėtina, kad šioje byloje teismas sprendžia savo jurisdikcijos klausimą Niujorko konvencijos II straipsnio pagrindu, tačiau Niujorko konvencijos II straipsnio nei 1 dalyje, nei 3 dalyje nėra nuorodų į taikytiną teisę, todėl nepagrįstas kasatoriaus motyvas, kad šiuo atveju teismas turėjo vadovautis Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies nuostatomis dėl taikytinos teisės, kurios yra reikšmingos užsienio arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo atveju.

Nagrinėjamu atveju šalys rangos sutartyje susitarė dėl šiai sutarčiai taikytinos teisės. Atskiro susitarimo dėl arbitražiniam susitarimui ir jo galiojimui taikytinos teisės šalys nėra sudariusios. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad arbitražinio susitarimo galiojimą lemia arbitražiniam susitarimui taikytina teisė. Paprastai šis klausimas sprendžiamas remiantis *lex loci arbitri* principu, t. y. arbitražinio susitarimo galiojimas nustatomas pagal arbitražo vietos valstybės teisę, išskyrus dvi išimtis. Pirma, arbitražinio susitarimo galiojimas dėl šalių veiksnumo nustatomas remiantis bendrosiomis tarptautinės privatinės teisės taisyklėmis, kitaip tariant, pagal šalims taikytiną teisę, t. y. nacionalines kolizines normas ir jų pagrindu taikytinus nacionalinius įstatymus. Antra, arbitražinio susitarimo galiojimas dėl ginčo arbitruotinumo nustatomas pagal teismo vietos materialiąją teisę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija v. Belgijos įmonė „Hydro Soil Services NV“*, bylos Nr. 3K-3-62/2007). Kasatorius savo kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas negalėjo remtis išaiškinimais šioje kasacinėje byloje, nes šios ir nagrinėjamos bylos *ratio decidendi* nesutampa. Teisėjų kolegija nesutinka su šiuo kasatoriaus argumentu, nes nagrinėjamu atveju minimų bylų aplinkybės panašios dėl to, kad abiem atvejais šalys nebuvo susitarusios dėl arbitražiniam susitarimui taikytinos teisės, o bylų skirtingumas dėl to, kad ankstesnėje byloje šalys nebuvo susitarusios dėl taikytinos teisės pagrindinei prievolei, neturi esminės reikšmės nurodytos taisyklės taikymui. Kasacinio teismo konstatuota, kad įstatymo nuostatos, kuriose įtvirtinti nearbitruotini ginčai, - imperatyviosios, todėl teismas, spręsdamas dėl šalių arbitražinio susitarimo galiojimo, turi įsitikinti, ar ginčas gali būti nagrinėjamas arbitraže; teismas *ex officio* gali

nepripažinti arbitražinio susitarimo tik tokiu atveju, kai nėra jokių abejonių dėl atitinkamo susitarimo prieštaravimo imperatyviajai įstatymo normai, ir tam, kad būtų padaryta tokia išvada, nereikia papildomai aiškintis bylos aplinkybių ir rinkti bei tirti papildomų įrodymų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija v. Belgijos įmonė „Hydro Soil Services NV"*, bylos Nr. 3K-3-62/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų 2012 m. birželio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *N. von K., I. von K. ir R. W. A. von K. v. Lietuvos ir Vokietijos uždaroji akcinė bendrovė „Luksora" ir A. L.*, bylos Nr. 3K-3-353/2012). Taigi tai, kad šalys pasirinko Švedijos Karalystės teisę, kaip taikytiną teisę pagrindinei sutarčiai, neapriboja teismo vietos imperatyvių normų taikymo ir galiojimo sprendžiant ginčo arbitruotinumo klausimo (CK 1.11 straipsnio 2 dalis). Šios teismo teisės nepaneigia ir CK 1.37 straipsnio 7 dalies nuostatos, nes ši norma nagrinėjamoje byloje sprendžiant ginčo arbitruotinumo klausimą netaikytina. Taip pat kolegija pažymi, kad šiuo atveju netaikytinas ir 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų, nes šiame reglamente nėra nustatyta taisyklių dėl ginčų, susijusių su bankrotu, arbitruotinumo, todėl kolegija nepasisako dėl šio reglamento taikymo argumentų, nurodytų ieškovo atsiliepime į kasacinį skundą. Atsižvelgdama į išdėstytus motyvus, teisėjų kolegija sutinka su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad sprendžiant šio ginčo arbitruotinumo klausimą turi būti taikomos nacionalinės imperatyviosios įstatymo nuostatos, kuriose įtvirtinti nearbitruotini ginčai.

Dėl Komercinio arbitražo įstatymo ir Įmonių bankroto įstatymo taikymo laiko atžvilgiu

Kasatorius kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė Civilinio proceso kodekso 3 straipsnio 8 dalį ir nepagrįstai pripažino, kad pirmosios instancijos teismas negalėjo taikyti nutarties priėmimo metu galiojusių Komercinio arbitražo įstatymo 49 straipsnio 7 dalies ir Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalies pakeitimų, įsigaliojusių 2012 m. birželio 30 d., kad bankroto bylos iškėlimas vienai iš arbitražinio susitarimo šalių neturi įtakos arbitražo jurisdikcijai ir nedaro ginčo nearbitruotino. Apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas ginčo arbitruotinumo klausimą, nurodė, kad nagrinėjamu atveju ieškinys buvo pateiktas dar iki šių įstatymų pakeitimų įsigaliojimo, todėl, sprendžiant, kuris subjektas turi jurisdikciją nagrinėti inicijuojamą ginčą, reikia vadovautis ieškinio pateikimo metu galiojusiais ir atitinkamus klausimus reglamentavusiais įstatymais.

Komercinio arbitražo įstatymo, 1996 m. balandžio 2 d. įstatymo Nr. I-1274 redakcija, galiojusi nuo 2008 m. liepos 31 d. iki 2012 m. birželio 30 d., 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad arbitražui negali būti perduoti ginčai, susiję su bankrotu. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad ši bendrosios taisyklės išimtis - imperatyvioji nuostata. Lietuvos Respublikos bankroto įstatymo 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad visos bylos, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, perduodamos bankroto bylą iškėlusiam teismui. Ši įstatymo nuostata nedaro išimties ir arbitražuose nagrinėjamoms byloms. Taip yra užtikrinamas visų bankrutuojančios įmonės kreditorių teisių ir teisėtų interesų gynimas, nes jie privalo dalyvauti, vykdant bankroto procedūras: iškeliant bankroto bylą, kreditoriams pareiškiant reikalavimus ir juos tvirtinant, tenkinant kreditorių reikalavimus ir kt. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. sausio 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *UAB „NCC Statyba" v. BUAB „Švilda"*, bylos Nr. 3K-3-20/2005). Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, kad administratoriaus ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami bankroto bylą nagrinėjančiame teisme. Nurodytas teisinis reguliavimas suponuoja, kad ne tik ieškiniai bankrutuojančiai įmonei, bet ir jos ieškiniai skolininkams yra priskiriami teismų jurisdikcijai, o tai ginčą daro nearbitruotiną (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 10 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje *„Belaja Rus" v. Britų Virginijos salų įmonė Westintorg Corp.*, bylos Nr. 3K-3-562/2008).

Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalies nuostata, kuria rėmėsi kasacinis teismas šioje nutartyje, galiojo iki 2011 m. spalio 1 d. Nuo 2011 m. spalio 1 d. iki 2012 m. birželio 30 d. galiojusi Įmonių bankroto 14 straipsnio 3 dalies redakcija taip pat numatė, kad ieškiniai dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kiti administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjami teisme, tik ne bankroto bylą nagrinėjančiame teisme, o pagal bankrutuojančios įmonės buveinės vietą, t. y. nebuvo pakeistos taisyklės, kad bankrutuojančios įmonės ieškiniai skolininkams priskiriami teismų jurisdikcijai. Ir tik nuo 2012 m. birželio 30 d. įsigaliojusi Įmonių bankroto įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 2012 m. birželio 21 d. įstatymo Nr. XI-2092 redakcija numatė, kad jeigu ieškinių dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais ir kitų administratoriaus reikalavimai bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės skolininkams nagrinėjimą šalys iki bankroto bylos iškėlimo yra susitarusios perduoti arbitražui, jie nagrinėjami teisme arba arbitraže vadovaujantis Komercinio arbitražo įstatymo nuostatomis. Nuo 2012 m. birželio 30 d. įsigaliojo nauja Komercinio arbitražo įstatymo redakcija (2012 m. birželio 21 d. įstatymas Nr. XI-2089). Komercinio arbitražo

įstatymo 49 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad bankroto bylos iškėlimas arbitražinio susitarimo šaliai ar kitos bankroto procedūros arbitražinio susitarimo šaliai taikymas nedaro įtakos arbitražo procesui, arbitražinio susitarimo galiojimui ir taikymui, galimybei ginčą spręsti arbitraže ir arbitražo teismo kompetencijai spręsti ginčą, išskyrus šio straipsnio 8 ir 9 dalyse nurodytas išimtis. Taigi naujos įstatymo redakcijos nuostatos, kitaip nei iki 2012 m. birželio 30 d. galiojusi Komercinio arbitražo įstatymo 11 straipsnio 1 dalis, numato, kad bankroto bylos iškėlimas neturi įtakos arbitražinio susitarimo galiojimui ir nedaro ginčo nearbitruotino.

Kasacinis teismas sutinka su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad nagrinėjamu atveju netaikytinos naujo Komercinio arbitražo įstatymo ir Įmonių bankroto įstatymo nuostatos, įsigaliojusios 2012 m. birželio 30 d., nes ieškinys buvo pateiktas dar iki šių įstatymų pakeitimų įsigaliojimo, be to, ieškovo bankroto procedūra buvo pradėta 2010 m. balandžio 30 d., kai galiojo Komercinio arbitražo įstatymo ir Įmonių bankroto įstatymo redakcijos, nenumačiusios galimybės perduoti ginčą šalims nagrinėti arbitraže, jei vienai iš šalių yra iškelta bankroto byla. Dėl šių teisės normų taikymo ir aiškinimo yra suformuota kasacinio teismo praktika, pagrindžianti teismo išvadą dėl šio ginčo nearbitruotinumo, o kasaciniame skunde nėra suformuluotų teisinių argumentų, pagrindžiančių būtinybę keisti esamą kasacinio teismo praktiką. Taip pat teisėjų kolegija pažymi, kad naujo Komercinio arbitražo įstatymo redakcijos nuostatose nėra numatyta specialių įgyvendinimo nuostatų, susijusių su šio įstatymo taikymu pradėtoms teisminėms procedūroms, taigi turėtų galioti bendrasis teisės principas, kad įstatymas negalioja atgaline tvarka. Kolegija nesutinka su apeliacinės instancijos teismo motyvais, kad pirmosios instancijos teismas, spręsdamas, kuris subjektas turi jurisdikciją nagrinėti inicijuojamą ginčą, turėjo vadovautis ieškinio pateikimo metu galiojusiais ir atitinkamus klausimus reglamentavusiais įstatymais pagal CPK 3 straipsnio 8 dalyje nustatytas taisykles. Teisėjų kolegija pažymi, kad ginčo arbitruotinumas yra ne proceso teisės, o materialiosios teisės klausimas, todėl, sprendžiant teisės normų, reglamentuojančių ginčo arbitruotinumą, taikymo laiko atžvilgiu klausimą, turi būti vadovaujamasi taisyklėmis, nustatančiomis materialiosios, o ne proceso teisės normų galiojimą laiko atvžvilgiu. Tačiau ši apeliacinės instancijos teismo padaryta klaida neturi esminės reikšmės teismo padarytos išvados teisingumui, todėl nesudaro pagrindo keisti apeliacinės instancijos teismo nutarties.

Dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo

Kasacinis teismas patyrė 18,41 Lt išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Netenkinus atsakovo ALSTOM Power Sweden Aktienbolag (AB) kasacinio skundo, šios išlaidos į valstybės biudžetą priteistinos iš šio proceso dalyvio (CPK 79 straipsnis, 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 93 straipsnio 1 dalimi, 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu ir 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. vasario 14 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš atsakovo ALSTOM Power Sweden Aktienbolag (AB) (registracijos numeris 556011-4224) 18,41 Lt (aštuoniolika litų 41 ct) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu kasaciniame teisme, į valstybės biudžetą (išieškotojas – Valstybinė mokesčių inspekcija (juridinio asmens kodas 188659752, įmokos kodas 5660).

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Sigitas Gurevičius

Algis Norkūnas

Juozas Šerkšnas

Paminėta tekste:

- CPK 296 str. Pareiškimo palikimo nenagrinėto pagrindai
- CK

- CPK
- CPK 3 str. Bylų nagrinėjimas pagal galiojančią teisę
- CPK 1 str. Civilinio proceso įstatymai
- 3K-3-62/2007
- 3K-7-181/2013
- CPK 788 str. Susitarimas dėl Lietuvos teismų kompetencijos apribojimo
- 3K-3-353/2012
- CK1 1.11 str. Užsienio teisės taikymo apribojimas
- CK1 1.37 str. Sutartinėms prievolėms taikytina teisė
- 3K-3-562/2008
- CPK 79 str. Bylinėjimosi išlaidos